

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ГУМАННИХ ПОЧУТТІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Фархадова Есмiра Шарабаддiн кизи

здобувач вищої освіти факультету дошкільної і корекційної освіти та історії,

Комунальний заклад "Харківська гуманітарно-педагогічна академія"
Харківської обласної ради

Науковий керівник: Єфименко Людмила Миколаївна

викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Комунальний заклад "Харківська гуманітарно-педагогічна академія"
Харківської обласної ради

Україна

Твір, який читають, має теперішнє; твір, який перечитують, має майбутнє.

Александр Дюма-син

Актуальність проблеми гуманних почуттів та виховання зумовлена кризою сучасного суспільства, в якому сталося розмивання моральних норм, значущості сім'ї, духовних цінностей, що ускладнюють процес морального становлення дітей дошкільного і шкільного віку. Гуманність є вершиною моральності, оскільки в ній любов до всього живого поєднується з добротою, безкорисливою допомогою людям, чесністю, працьовитістю, миролюбністю, турботою про людину, повагою її прав на самовизначення і свободу, урахуванням особистісних потреб [1]. Дуже шкода, що у ХХІ столітті, люди забувають, що таке гуманність, та продовжують цьому «вчити» своїх дітей. Маємо за мету розкрити ефективний вплив художньої літератури на виховання гуманних почуттів дітей дошкільного віку.

Гуманність – це ті основні характеристики поведінки людини, які визначають її ставлення до інших людей, до себе, до всього оточуючого, тобто це риси гуманної поведінки. Ідея виховання гуманної поведінки набула розвитку у працях таких видатних діячів, як К. Гельвецій, Я. Коменський, Дж. Локк, Й. Песталоцці, Е. Роттердамський, Ж.-Ж. Руссо, Б. Спіноза та ін. Це питання також досліджували відомі психологи

(Е. Берне, І. Бех, Л. Виготський, О. Запорожець та ін.). На аспекти питання виховання гуманності у дітей дошкільного віку звертають увагу науковці сучасності: Л. Артемова, Л. Божович, С. Карпова, В. Котирло, М. Лісіна, Т. Поніманська, Є. Субботський, Т. Фасолька, С. Якобсон та багато ін. [2].

Багато науковців, дослідників, психологів вважають та наголошують на тому, що важливим і дуже результативним є той момент, коли у вихованні гуманної поведінки бере участь в житті дитини сім'я. Ніхто інший не має ближчого контакту з дитиною, як її батьки. Слово й учинок батьків мають більше значення для дитини, ніж будь-кого іншого. Тому, найголовніші засади у вихованні дитини як особистості повинні брати на себе батьки, в тому числі, й виховання гуманної поведінки. Це – проведення різних театральних інсценувань, спільний перегляд мультфільмів на морально-етичну тематику («Маша та Ведмідь», «Лунтик», «Просто так», «Їжачок та дівчинка»), проведення бесід, створення проблемних ситуацій та їх обговорення, власний приклад [2].

Підкреслимо, що казки, оповідання, вірші, які пропонуються сучасними навчальними програмами мають велику виховну силу. В них прості правила поведінки подаються дітям не у вигляді нудних і сухих повчань, що надто часто викликає у дітей природне прагнення чинити навпаки, а в такій словесно-емоційній формі, яка невимушено підводить дітей до самостійного висновку, тому лише позитивні вчинки приводять до справжньої радості та задоволення [3].

Так, в старшому дошкільному віці дітей знайомлять з твором Дмитра Павличка «Птиця». Цей твір виховує у дітей чуйність, доброзичливе ставлення до беззахисних друзів – тварин. Також, дітей старшого дошкільного віку знайомлять з казкою Валентина Катаєва «Семибарвна квітка». Цей твір якнайкраще дає дітям зрозуміти, що тільки шляхетні бажання можуть зробити оточуючих найщасливішими.

Слід зазначити, ще на один твір, який ми пропонуємо використовувати у роботі з дітьми – це оповідання М. Стеценка

«Апельсинка». Головне завдання педагога – не тільки навчати дітей робити правильні висновки, спонукати переживати з приводу вчинків інших. Якщо дорослий намагається схвилювати дітей, зробити їх не тільки слухачами, але і співучасниками подій, то через деякий час вони починають проявляти більшу увагу до товаришів, у них з'являється бажання дотримуватись правил доброзичливих взаємин.

До виховання душевної краси закликають твори, що увійшли до збірок «Казки та оповідання для дитячого виховання» 2005 року, «Квітка сонця» 2010 року, «Всі добрі люди – одна сім'я» 2011 року. В останніх двох збірках для дітей зібрані твори видатного педагога – В. Сухомлинського. Ці збірки є знахідкою як для педагогів, так і для батьків.

Також слід звернути увагу на посібник О. Лапатіної та М. Сребцової «Казки про чесноти для дошкільнят», який розроблений на засадах творчої гуманістичної педагогіки. Розповіді, вірші, казки, творчі завдання до них, система запитань, ігор, запропоновані в посібнику, спрямовані на розвиток у дітей навичок аналізу навколишніх подій, формування особистості дошкільника, його соціальних і моральних відносин із навколишнім світом через розвиток найкращих якостей: доброти, чесності, працьовитості тощо.

Зауважимо, що в дошкільному віці дитина живе почуттями. Саме завдяки ним вона сприймає й розуміє такий незрозумілий світ: злий – добрий, закритий – відкритий, повний таємниць та незрозумілих слів. Тому художнє слово є ефективним засобом морального становлення особистості дошкільника. Читати слід не поспішаючи, щоб у дитини був час на роздуми. Потім, пропонуємо поміркувати над прочитаним, допомогти осмислити твір та зробити відповідні висновки з прочитаного. Спонукати маленьких слухачів самим задумуватись над прочитаним, розвивати фантазію, уявити себе на місці когось із героїв, адже саме

художнє слово розвиває такі якості як впевненість, розкутість, комунікабельність.

Підбираючи твори, на нашу думку, слід приділяти більшу увагу тому літературному матеріалу, що розкриває світ хвилювань персонажів, бо саме це спонукає вихованню у дітей гуманних почуттів.

Таким чином, аналіз літератури дозволив нам зробити наступні висновки. Краса – врятує світ. Але справжня краса людини – у душі, у її ставленні до інших, тих, хто поруч; у любові, у доброті, у шані до людської праці, до батька з матір'ю, до літньої людини, до дітей, до всіх людей довкола, до тварин і, врешті-решт, до самої себе. А в цьому нам і допоможе художнє слово, адже ми виховуємо людей нового покоління й те, чому ми цю людину навчимо буде з нею все життя.

Список використаних джерел:

1. Артамонова О. В. Художня література, як один із засобів гуманних почуттів дітей дошкільного віку. 2014. URL: <http://svyatoshinruo.kiev.ua/2013-10-10-14-41-03/2837-2014-10-01-08-35-32>.

2. Кіреєва О. Д., Вахняк Н. В. Засоби виховання гуманної поведінки у дітей дошкільного віку на сучасному етапі розвитку педагогіки. Івано-Франківськ, 2016. №21. С.162-164.

3. Пархоменко А. В. Особливості виховання гуманних почуттів у дітей дошкільного віку. Психолого-педагогічні науки. Ніжин, 2015. С.116-121.